

Den stora approprieringen

Av Karl Lydén

Mosaik av Nisse Zetterberg. Foto: Andreas Mangione.

Vad är en stad? Vad borde en stad vara? Så kan den undra som går genom vestibulen till det slitna men nyöppnade Högdalens folkets hus, vidare genom avdelningen med gratis kläder, till trappan med den första mosaiken av Nisse Zetterberg. En betongplatta med en linblond gosse i halvfigur och gymnastiklinne. På övervåningen hänger flera stora mosaiker, abstrakta och figurativa: gymnasticerande barn i vita kläder, en helfigur från en hållristning, en stor fisk, rikshelgonet Sankt Erik och tuppen som blivit en lokal symbol. Alla motiv fäster vid stora betongplattor som har gjutits eller försetts med geometriska ytmönster, och betongplattorna fäster i det hus som 1959 byggdes som skola, men som senare inrymde folktandvård, bibliotek, försäkringskassa och socialtjänst, och som 2010 tömdes och såldes till ett privat bostadsbolag. Ett hus som sedan slutet av maj i år har genomgått en högst intressant förvandling.

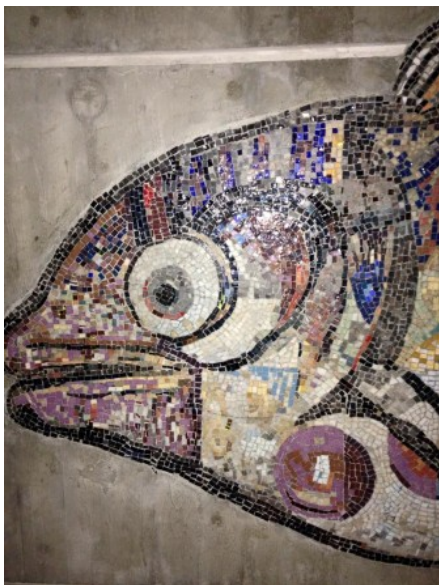
Då öppnade nätverket Högdalens vänner byggnaden för allmänheten och döpte om den till Högdalens folkets hus. Utställningen *Om platsen fortfarande finns kvar – en hommage till Nisse Zetterberg* annonserades en vecka i förväg med en öppen inbjudan att delta. Vid sidan av Zetterbergs mosaiker på olika platser i huset sker utställningen främst i den gamla gymnastiksalen, och i tisdags hölls vernissage med tal, ljudkonstverk och ett bejublat framträdande av Jordbro stadsteater. Kongenialt med «offentliggörandet» av byggnaden – och det större sammanhanget av privatiseringar, mötesplatser och allmänningar – är det verk av Sarah Kim, Åsa Johansson, Elof Hellström, Maryam Fanni och Paula Urbano som på en stiliserad tunnelbanekarta visar i vilken grad olika centrumtorg befinner sig på offentlig eller privat mark. Det är intressant, och återspeglar något av hur bostadsbolagen riktar in sig på specifika förorter när de köper upp allmännyttan, som IKANOs så kallade IKEA-stad under utveckling i söderorten Hagsåtra.

Om platsen fortfarande finns kvar – en hommage till Nisse Zetterberg

Nisse Zetterberg

Hittills medverkande: Nisse Zetterberg, akcg, Sarah Liz, Steven Cuzner, JENNIFERSAMELAND, Petter Dahlström Persson, Artem Christiansson, Katarina Nord, Katarina Henriksson, Mira Eklund, Sofia Kråk, Nina Jeppsson, Hanna Zelleke Collin, Parvin Rohani, Alexander Alvena Chamberland, Tanja Tuurala, Kamen Zlatev, Sofia M Westin, Agnes Varhelyi, Madeleine Kozma, Ljubomir Popovic, Lucas Lima, Kalle Mattsson, Ulrika Andersson, Henning Lindahl, Sarah Kim, Paula Urbano, Åsa Johansson, Elof Hellström, Maryam Fanni, Hedda Viå, Carl Bernalt, Björn Krogvig, Elliot Cost, Haegen Crosby, Tania Butterworth, Aaron Eklöf, Astrid Filin och Feministas migrantes latinoamericanas m.fl.

Högdalens folkets hus, Stockholm
2. juni 2015

Mosaik av Nisse Zetterberg. Foto: Andreas Mangione.

I utställningen medverkar flera icke-yrkesverksamma konstnärer, och här finns även en video om husockupationer i São Paulo av AKCG (som tidigare drev Konsthall C), en banderoll som uppmanar till solidaritet med fängslade anarkister i Tjeckien, samt citat ur Nisse Zetterbergs skrifter – den humanistiske konstfacksprofessorn argumenterade till exempel 1961 mot en profitinriktad ombyggnad av Gamla stan där «byggnaderna bara kan förränta sig som kontor, exklusiva bostäder och butiker». Men egentligen är det inte hyllningsutställningens innehåll som är huvudsaken, lika lite som Zetterbergs fantastiska mosaiker är anledningen till viljan att återföra huset i offentlig ägo.

Intressantast är kanske att vandra runt i byggnaden – i socialtjänstens gamla kontor där familjesekreterarnas namnskyltar fortfarande sitter kvar, i det döda skalet av offentlig miljö från 1990-talet, i det högst levande köket med handskrivna lappar om husregler, diskmaskinshantering, grönsaksförvaring och så vidare. Alltmedan insikten om att denna de facto-ockupation händer nu, i Sverige, och att den faktiskt inte ställer frågor av det slag som inledde den här texten, utan istället besvarar dem: Staden är vår. Över stadens utrymmen borde vi bestämma tillsammans, utan att ge mandat till en privatiserad fastighetsmarknad. Och det kan vi göra genom att öppna stängda utrymmen och ta dem i besittning.

«Kommunens stora sociala åtgärd var dess egen arbetsfyllda existens», sa Marx om den kortlivade Pariskommunen. Utan övriga paralleller till de 72 dagar under 1871 då Paris styrdes som en arbetarkommun, säger citatet ändå något om den sociala och konstnärliga skärpan i Högdalens folkets hus. Allt från pensionärer till barnfamiljer har engagerat sig i diskussioner om husets framtid, och även om sannolikheten för en permanent institution är små, så kan det framhållas att även den ursprungliga Folkets hus-rörelsen i 1800-talets Sverige mötte motstånd, konflikter och tillfälliga nederlag i kampen om arbetarrörelsens egna möteslokaler. Och bara det faktum att diskussionen nu har väckts som en «arbetsfylld existens» kan betyda nog så mycket.

Motståndsbroderiet av Feministas migrantes latinoamericanas.
Foto: akcg.

På sätt och vis bekräftas båda dessa saker i Kristin Ross nyutkomna bok *Communal Luxury* om Pariskommunen, skriven i ljuset av de senaste årens ockupationer och tältläger som framträdande politisk figur i samtiden. Enligt Ross påminner våra politiska och yrkesmässiga villkor idag i vissa avseenden mer om de ofta arbetslösa och prekära arbetarna i Paris under 1870-talet, än om våra egna föräldrars heltidsanställda generation. Och även om detta är illa, så visar Ross hur den konstnärliga och politiska kampen för jämlikhet föder en frigörelse av föreställningsförmågan som hon med kommunarderna kallar

för en gemensam eller «kommunal» lyx: «We will work cooperatively toward our regeneration, the birth of communal luxury, future splendors and the Universal Republic.» (Federation of Artists Manifesto, April 1871.)

Kanske är den stora aproprieringen av byggnaden i Högdalens centrum ett första steg mot en sådan kommunal lyx. Och gränsen mellan vad som är konst och politik är svårare att dra än någonsin. I sovsalen har två Nisse Zetterbergs mosaiker fått tjäna som handdukstorkare, medan det stängselnät som täcker fönstren innanför de nerdragna persiennerna antar egenskaperna hos ett tidsbaserat verk, som sakta räknar ner tiden mot den stund då framtiden för Högdalens folkets hus avgörs.

Foto: Pernilla Carlsson.